

Sahne

«Uydurukça Dil ile millî tiyatro olmaz»

M. Necati SETPETÇİOĞLU

ANKETİMİZ ve CEVAPLAR TAKDİM

Tiyatrolarımızın daha ciddi, daha başarılı ve milletimizin örf ve âdetlerine daha yakın bir hale gelmesi, tiyatronun bir **MİLLET OKULU** olarak kültür ve san'at hizmetine daha fazla yardımcı olması temennisiyle açtığımız anketimize ideoloji fark gözetmeden ilmi tarafsızlık ve fikri namuslulukla hareket ederek devam etmekteyiz.

Arzumuz, tiyatro ve san'at adı altında milletimizin yaşayışına aykırı ve üstelik san'at değeri de olmayan şeylerin tiyatro sahnelerinde millete takdim edilmesine mâni olabilmek. Kısacası milletimize bu yönden de hizmet etmiş olmanın huzuruna ermek.

Okuyucularımızı ankete gelen cevaplarımızla başbaşa bırakmadan daha doğru değerlendirebilmeleri için anket sorularımızı tekrar sütunlarımıza alıyoruz.

«Konu :

- 1 — Günümüzde Türk ve dünya tiyatrosu, dünyada ve bizde özel ve resmi tiyatrolar ve münasebetleri ne durumdadır?
- 2 — İdeal Tiyatro nasıl olmalıdır, yahut tiyatro daha üstün bir seviyeye nasıl yükseltilebilir?
- 3 — Milli Tiyatro ne demektir, mevcut tiyatrolar bu vasıfları haiz midir, değilse Milli Tiyatro haline nasıl gelebilir?
- 4 — Türkiyemizde eser, seyirci ve oyuncu durumu nedir?»

Abdülkadir SEZGİN

T. İ. E. T. F.

Tiyatro Müdürü

NOT : Gelecek sayıda Muharrir Halid Fahri OZANSOY İst. Belediyesi Şehir Tiyatroları Müdürü Basri DEDEOĞLU, Aktris Hülya GÖZALAN'ın cevapları takdim edilecektir.

Saygılarımla.

1 — Günümüzde Türk Tiyatrosu henüz gelişme, hattâ kuruluş halindedir; dünya tiyatrosu ise gelişmesini çoktan tamamlamış, yeni hamleler, arayışlar ve modern tekniğin imkânlarına ve modern çağın felsefesine uygun bir yeni değişim içindedir.

Gerçi bu değişim, dünya tiyatrosunda da, zaman zaman; hattâ bazı bölgelerde bir kısım ideolojik sapmaların emrinde görünüyor ve tiyatro, bir vasıta olarak kullanılıyorsa da umumiyetle tiyatro sanatı kendi kanunları ve kendi gücü ile tiyatro yazarını zorlamakta, tiyatro yazarının kaabiliyet ve muhayyele gücü tiyatro sanatını hâkim ve mutlak bir hale getirmektedir.

Bu, her şeyden, önce, bir umûmî kültür mes'elsidir; bir belli san'at kültürünün sınırına varabilmektir. Dünya tiyatrosu, bu seviyedeki seyircisini yetiştirmiş, şimdi yetiştirdiği, seyirciden tiyatro sanatının sonsuzluğuna varan bir yolculuğa hazırlanmasını istemektedir.

Tanzimattan beri bizim de bu seyirciyi yetiştirmemiz lâzımdı. Doğrusunu söylemek lâzımsa, bu imkân var idi de. Bir yandan Ahmed Vefik Paşa'nın çabaları, öte yandan Şinasi ve Namık Kemal'in gayretleri bugünkü anlayışımız içinde bile büyüktür. Cumhuriyet Türkiye'si'nin başlangıç tiyatrosu da günümüz Türk Tiyatrosu'ndan sağlam ve güçlüdür. Seyirci nice yorgunluklar -hattâ tehlikelere- rağmen yetiştirilmektedir. 1960 yılına kadar, sağlamca bir devir, devam eder. Devlet ve Şehir Tiyatroları'nda, gerçek tiyatro örnekleri verilir. 1960 yılından itibaren, beklenen artık gelişmiş bir Türk Tiyatrosu'dur; fakat güdük ve gülünç bir ideolojik panayır tiyatrosu mantar gibi türemeğe başlar. Buna tiyatro diyebilmek için insanın tiyatrodan nasibini almaması, tiyatroyu hiç bilmemesi lâzımdır.

Ama 1960 dan sonra Türkiye'de de -az da olsa- iyi tiyatro yazılmış ve oynanmıştır. Henüz genç bir-iki tiyatro yazarı var ki, yarın ki Türk tiyatrosunu kuracaklarına inanıyorum.

Yani, günümüz tiyatrosunu değil, **Yarın ki Türk Tiyatrosunu düşünelim** demek istiyorum.

Tiyatrolara gelince : Dünyanın her yerinde özel tiyatrolar gişeyi düşünür ama tiyatroya kıymadan, tiyatroyu hiçe saymadan, tiyatro sanatına saygı duyarak... Tabii seviyesiz ve ideolojilerin emrinde olan tiyatroları sayı dışı bırakarak konuşuyoruz, bunlar çığırkanlardır.

Diğer milletlerin resmî tiyatroları da hatır için eser oynamazlar; kaabiliyetleri olan yazarı yetiştirmek mes'eleleri bir yana; değeri olmayan bir eser kimin olursa olsun repertuara alınmaz, ölçüleri san'attır.

2 — İdeal tiyatrodan ne kastediyorsunuz bilmiyorum. Sizin, benim, bir başkasının ideal diye bildiği düşünce tarzına göre değişir bu sorunun cevabı. Bence, tiyatroyu bir vasıta olarak değil de bir gaye, bir san'at olarak kabul ve bu ölçüden hareket etmek, seyirciyi ideal tiyatro dediğimiz sınıra ulaştırır. Bunun için de tiyatro yazarken, tiyatro seyrederken bütün peşin hükümlerimizden sıyrılmamız şarttır. Yoksa tiyatroyu alelâde bir vasıta sanırsınız.

3 — Millî tiyatro her şeyden önce dildir. Zannedilir ki köyü anlatmakla millî tiyatro yaratılır.. Türkçeye benzemeyen bir Türkçeye değil köyü Türk Bayrağını bile anlatmağa kalksanız millî olamazsınız.

Sonra; gelenekler, örfler, âdetler vardır. Köyü yahut kasabayı yahut büyük şehri veya Türkiye'nin mes'elelerini geleneksiz, örf-süz, âdetsiz anlatırsanız; veya uydurma, yakıştırmaca, Batı'dan veya Doğu'dan çalma geleneklerin, örfün ve âdetlerin üzerine kurulmuş olarak anlatırsanız; yine millî olamazsınız. Bu düzene hücum ediliyorsa, bu düzen yıkılmak isteniyor veya tenkidi yapılıyorsa bile yine bütün renklerini vermezseniz dünya tiyatrosu yanında millîlik şöyle dursun, gülünç olursunuz.

Kısaca söylemek gerekirse, sağlam ve gerçek bir dilin yanında, kakkahanın veya te-bessümün bile millî olması gerekir.

4 — Birinci sorunuzun cevabında kısaca vermeğe çalıştım. Canlı bir misalle değerlendireyim: Kentler'inin çabasını seviyorum.